

N:o 24.

Ank. till Riksd. kansli den 5 mars 1889. kl. 3 e. m.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ecklesiastik boställsordning, dels ock väckta motioner, som beröra samma ämne.

Kongl. Maj:t har den 7 december sistlidna år till Riksdagen aflåtit en så lydande proposition (n:o 2):

»Sedan med anledning af särskilda framställningar af Rikets ständer den 28 januari 1863 och Riksdagen den 10 maj 1876 förslag till förordning angående presterskapets boställen blifvit af utsedde komiterade till Kongl. Maj:t öfverlemnadt, öfver hvilket förslag domkapitlen, Stockholms stads konsistorium, Kongl. Maj:ts befallningshafvande i samtliga länen, öfverståthållareembetet, domänstyrelsen, kammarkollegium och högsta domstolen sig yttrat, samt derefter inom kongl. ecklesiastikdepartementet uppgjorts ett i vissa hänseenden från de af komiterade föreslagna bestämmelser afvikande förslag till ecklesiastik boställsordning, har Kongl. Maj:t infortrat kyrkomötets yttrande, huruvida kyrkomötet medgäfvit, att, utan hinder af hvad presterskapets privilegier den 16 oktober 1723 i 4:de, 9:de och 13:de punkterna innehålla, de i boställsordningen föreslagna stadganden i 14 § angående fördelning af byggnads- och underhållsskyldigheten å andra klassens bostadsboställen på landet, i 23 och 24 §§, såvidt de afse anläggande af torp å boställe, och i 32 §, i hvad den innehåller bestämmelse om rätt för tillträdare att före tillträdesdagen inrymmas i halfva husen, må varda gällande.

I skrifvelse den 8 oktober 1888 har kyrkomötet förklarat sig medgifva, att omförmälda stadganden må, utan hinder af hvad nämnda punkter i presterskapets privilegier innehålla, blifva gällande, under förutsättning, hvad beträffar 14 § angående fördelning af byggnads- och underhållsskyldigheten å andra klassens bostadsboställen på landet, att någon ändring i 14 § och 67 § 2 mom. i förslaget icke utan kyrkomötets samtycke kommer att ega rum; och vill Kongl. Maj:t, med bifogande af de i statsrådet och högsta domstolen i ämnet förda protokoll samt kyrkomötets skrifvelse, föreslå Riksdagen att antaga närlagda förslag till ecklesiastik boställsordning.»

Denna proposition har af båda kamrarne hänvisats till lagutskottet.

I sammanhang med den föreliggande propositionen har utskottet till behandling förehåft två särskilda, af Andra Kammaren till utskottet öfverlemnade motioner, n:o 85, afgifven af herr *A. P. Danielson*, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i fråga om ny ecklesiastik boställsordning, samt n:o 105, afgifven af herr *O. Jonsson* i Hof, med hvilken elfva andra ledamöter af kammaren instämt, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om ändrade bestämmelser rörande användningen af ecklesiastika boställsskogars afkastning.

Herr Danielsons motion är af följande lydelse:

»Med anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till ecklesiastik boställsordning, anhåller jag vördsamt få anföra:

Det torde vara allmänt bekant, att sistlidne kyrkomöte vid behandlingen af förenämnda boställsordning i de delar, som kyrkomötet förelåg, i sammanhang dermed, på anförda skäl, beslöt en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t att låta verkställa utredning, om och under hvilka vilkor den församling och presterskapet åliggande skyldighet att bygga och underhålla de ecklesiastika boställenas hus må kunna öfverflyttas till en eller flere för ändamålet bildade kassor.

Då denna utredning, enligt den upplysning som meddelas i det vid den nu förevarande kongl. propositionen bifogade statsrådsprotokoll, är beroende på kongl. kammarkollegii förberedande åtgärd, får jag, under hänvisande till den motion jag i kyrkomötet afgaf under n:o 35 och kyrkomötets särskilda utskotts deröfver afgifna utlåtande af den 1 oktober 1888 samt herr statsrådets och chefens för ecklesiastikdepartementet i kyrkomötet den 6 i samma månad och år afgifna yttrande, hvilket återfinnes i kyrkomötets tryckta protokoll, sid. 564—565, härmed vördsamt anhålla, att Riksdagen ville besluta:

att, med afslag å den föreslagna ecklesiastika boställsordningen,

Riksdagen besluter i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t meddela, att Riksdagen äfven för sin del anhåller, att Kongl. Maj:t så fort ske kan låter verkställa utredning, om och under hvilka vilkor den församling och presterskap åliggande skyldighet att bygga och underhålla de ecklesiastika bostälernas hus må kunna öfverflyttas till en eller flere för ändamålet bildade kassor, samt derefter till Riksdagen afgifva det förslag, hvartill en sådan utredning kan föranleda.»

I herr O. Jonssons motion föreslås: »att Riksdagen behagade i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes undersöka, huruvida icke den del af behållna afkastningen ifrån de ecklesiastika bostälernas skogar, som enligt nu gällande bestämmelser ingår till så väl presterskapets löneregleringsfond som de ecklesiastika bostälernas skogsfond, kunde, utan att dragas ifrån den ena orten till den andra, för framtiden tillerkännas boställshafvarne och församlingarna, att af dem under lämplig kontroll förvaltas, för att användas till bestridande af kostnaderna för nybyggnad och underhåll af prestgårdarne samt, i mån af tillgång, jemväl till andra rent kyrkliga ändamål, och derefter för Riksdagen framlägga förslag till förändrade stadganden derom i de författningar, som deraf beröras.»

På sätt herr Danielson erinrat, behandlades vid sistlidna års kyrkomöte i sammanhang med de delar af det kongl. förslaget till ecklesiastik boställsordning, öfver hvilka kyrkomötets yttrande inforrats, en af herr Danielson såsom ledamot af kyrkomötet väckt motion, n:o 35. I denna motion anfördes:

»Genom Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse till kyrkomötet af den 5 dennes kan man antaga, att Kongl. Maj:t ämnar med snaraste äfven för Riksdagen afgifva förslag till ecklesiastik boställsordning. Enär detta förslag, så som det till kyrkomötet afgifvits, icke upptager den ofta och länge vid riksdagarne och i öfrigt allmänt uttalade önskan om lösning af den vigtiga frågan om församlingens befriande från skyldigheten att bygga och underhålla vissa af prestgårdens laga hus, synes detsamma, derest det icke kommer att undergå förändringar och jemväl upptaga bestämmelser för ordnandet af sagda angelägenhet, endast att mera öka nämnda skyldighet i stället för att, som man hoppats, denna borde upphöra och på annat sätt regleras.

Då församlingens afgifter till presterskapet genom den skedda löneregleringen i många församlingar högst betydligt, och i allmänhet

mer och mindre öfver hela landet, ökats, och alltjemt förspörjes klagan öfver dessa löner, förefaller mig omöjligt att biträda ett förslag, som skulle komma att för församlingarna göra skattebördan till presterskapet ännu tyngre. Det synes mig derföre nödigt, att redan från början den här ofvan omförmälda frågan äfven kommer att underställas kyrkomötets bepröfvande, helst som församlingens befriande från den nuvarande byggnadsskyldigheten är både rättvis och billig samt derjemte skulle leda till ett mera godt förhållande mellan församlingen och dess kyrkoherde och derigenom jemväl mera befästa välvilja till kyrkan och dess ordning.

Då den inom preteståndet väckta motion, som låg till grund för Rikets ständers skrifvelse till Kongl. Maj:t i frågan af den 28 januari 1863 och utskottets deröfver afgifna förslag föredrogos till behandling i bondeståndet, blef såväl motionen som utskottets tillstyrkande hemställan af ståndet afslagen, enär ståndet ansåg, att den då på grund af 1862 års förordning förestående regleringen af presterskapets löneförmåner jemväl borde komma att omfatta församlingens byggnadsskyldighet, och emedan ståndet befarade, att ett bifall till motionen säkerligen framgent skulle leda till större kostnad för församlingen än de bestämmelser medföra, som nu i detta afseende gälla. Oaktadt bondeståndets omförmälda afslag afläto Rikets Ständer, på grund af de tre öfriga ståndens sammanstående beslut, underdånig skrifvelse i frågan till Kongl. Maj:t.

Bondeståndets uppfattning synes nu i det afgifna förslaget till boställsordning blifva en verklighet, om det oförändradt vinner helgd af lag, enär församlingen då får en dyrbarare byggnadsskyldighet äfvensom skyldighet att bygga bostadsboställen för komministrar, kapellpredikanter och pastorsadjunkter.

För att vidare gifva skäl för det yrkande, jag här ämnar framställa, vågar jag till en del återgifva de motiv, som den af Kongl. Maj:t i nåder tillsatta komité i sitt, i afsedda frågan afgifna betänkande af den 28 mars 1879 vid förslaget under 3 kap. anført och som synas mig väl beaktansvärda. Komitén erinrar: att den byggnadsskyldighet, som åligger församling, nemligen att bygga och till en del underhålla vissa af prestgårdens laga hus, leder sitt ursprung från kyrkans äldsta tider, då presterskapets aflöning uteslutande eller hufvudsakligen utgjordes af naturaprestationer, dels stadgade i lag och dels påräknade att derutöfver genom församlingens välvilja utgöras. Detta aflöningsätt, om än, efter föregående tiders sedvänja och åskådningssätt, ändamålsenligt, har likväl i senare tider befunnits olämpligt och oförenligt

med den sjelfständiga ställning, presten ansetts böra i förhållande till sin församling intaga; hvadan också vid de nyligen verkställda regleringarna af presterskapets inkomster, i öfverensstämmelse med hvad kongl. kungörelsen den 11 juli 1862 derom stadgar, alla naturaprestationer i största allmänhet och så vidt möjligt blifvit ersatta med kontanta afgifter. Den enda naturaprestation från församlingen, som i allmänhet bibehållits, är byggnads- och underhållsskyldigheten å prestgårdarne. Men påstående har blifvit framställt, att äfven denna naturaprestation, såsom numera i åtskilliga afseenden olämplig, bör afskaffas. Erfarenheten har visat, att församlingens byggnads- och underhållsskyldighet, hvars gränser ej äro och i vissa afseenden svårligen torde kunna blifva med noggrannhet bestämda, icke sällan gifver anledning till osämja och tvist emellan kyrkoherde och församling, i det än å ena sidan obilliga pretentioner framställas, än å andra sidan befogade anspråk mötas med oginhet; och nödvändigheten för kyrkoherden att vid behof af nybyggnad eller reparation anlöpa en ovillig eller liknöjd församling torde ej vara behaglig. *Antalet* af de hus, församlingen bör bygga, kan visserligen med noggrannhet bestämmas; men i afseende på deras *beskaffenhet* torde det vara svårt, om ej omöjligt, att genom någon lagstiftning så noga bestämma hvad som under alla förhållanden är prestens rätt och församlingens skyldighet, att ej olika meningar derom lätteligen kunna uppstå. Ännu svårare torde det vara att, så länge skyldigheten för kyrkoherde och församling att gemensamt *underhålla* de laga hus, som skola af församlingen byggas, kvarstår, emellan begges förpligtelser härutinnan uppdraga någon bestämd, tydlig och tillfredsställande gräns, hvilket bäst framgår af de många fruktlösa försök, som i denna rigtning blifvit från representationens sida gjorda.

Ofvan antydda olägenhet af församlingarnas nuvarande byggnads- och underhållsskyldighet å prestgårdarne synes komiterade vara af den betydenhet, att komiterade ej tveka såsom sin åsigt uttala, att det skulle vara särdeles önskvärdt såväl för kyrkoherdarne som för församlingarna, om det utan förnärmande af någonderas rätt kunde låta sig göra att, såsom flera gånger blifvit vid senare riksdagarne föreslaget, öfverflytta församlingarnas byggnads- och underhållsskyldighet på kyrkoherdarne. — Oaktadt dessa sanna och sakrika uttalanden underlät komitén att i denna del afgifva förslag.

Att denna viktiga fråga snart bör lösas torde åligga alla goda krafter att samverka till, och att den *kan* lösas på billiga grunder såväl från församlingens sida som från kyrkoherdens förefaller mig mycket möjligt, blott god vilja förefinnes.

Ett sätt vore, om församlingen under en följd af år finge genom en bestämd afgift aflösa sin ifrågavarande byggnadsskyldighet, och att dessa afgifter finge ingå till en byggnadskassa, som kunde komma till stånd på ungefär de grunder och bestämmelser, som nu gälla för presterskapets i Skåne byggnadskassa, och att kyrkoherden eller boställsinnehafvaren äfven måtte åläggas afgifter till kassan för att få underhålls- och byggnadsskyldigheten af kassan öfvertagen. En ytterligare utväg att förstärka denna kassa och minska församlingens aflösningssbelopp och boställsinnehafvarnes årliga bidrag vore att till kassan möjligen anvisa bidrag dels från presterskapets löneregleringsfond och dels från de ecklesiastika bostälленаs skogsfond.

Af det senast avslutade och i tryck tillgängliga kapitalkonto till rikshufvudboken, eller för 1886, har jag inhemtat, att presterskapets löneregleringsfond egde vid sagda års slut en behållning af 1,238,058 kronor 99 öre, och att årets inkomst utgjorde 177,669 kronor 73 öre, samt att ecklesiastika bostälленаs skogsfond utgjorde vid samma års utgång 562,156 kronor 70 öre och inkomsten under året 107,825 kronor 80 öre.

En ytterligare utväg torde äfven förefinnas att föröka den afsedda kassan genom att inkomsten af hvarje pastorat, som första gången efter det lagen om församlingens befriande från byggnadsskyldigheten trädde i kraft, blefve ledigt, skulle för ett år ingå till kassan, eller på samma sätt som varit förhållandet med ett års inkomst till presterskapets enke- och pupillkassa.

Då den af mig här berörda frågan erfordrar en noggrann utredning dels för uppskattande af den kostnad, som för de olika bostälлена i allmänhet efter de olika orternas förhållanden borde bestämmas, dels den aflösningssumma, som hvarje församling borde erlægga i förhållande till det skick, hvori husen sig befunde, dels de afgifter boställsinnehafvaren borde årligen betala som underhållsskyldighet, dels de grunder och reglementen, som borde komma att gälla för byggnadsskyldighetens ordnande och för kassan i fråga — vare sig för denna i enlighet med kongl. förordningen den 16 december 1870 om prestgårdsbyggnaden i Skåne och skyldigheten att sagda byggnader bekosta och underhålla och de bestämmelser, som innefattas i kongl. reglementet af den 24 mars 1876 för skånska presterskapets byggnadskassa, finnes stadgadt, kunna befinnas lämpliga, eller förändrade sådana böra läggas till grund, önskar jag att kyrkomötet hos Kongl. Maj:t begär en sådan utredning.

Mig synes att hvarje stift borde ega sin byggnadskassa, så att de olika ortförhållandena bättre kunde beaktas. Likaså torde försam-

lingens byggnadsskyldighet, som den skulle ega aflösa, uppskattas så, att det må bero på församlingen, om den vill erlägga det uppskattade aflösningsbeloppet eller i stället därför sätta husen i laga stånd och dem på en gång i sådant skick öfverlemna.

Af hvad jag nu i korthet anført vågar jag äfven hemställa, att kyrkomötet på det sätt besvarar Kongl. Maj:ts förslag till ecklesiastik boställsordning i de till kyrkomötet hänskjutna delar, att kyrkomötet gifver sitt bifall dertill endast under förutsättning, att deri jemväl upptagas bestämmelser om upphörande af församlingens byggnadsskyldighet och denna skyldighets ordnande i syfte, som här ofvan angifvits».

I det betänkande, n:o 47, hvaruti det vid kyrkomötet tillsatta särskilda utskott yttrade sig om så väl Kongl. Maj:ts skrifvelse till kyrkomötet i fråga om förslaget till ecklesiastik boställsordning som ock herr Danielsons sistberörda motion, anförde utskottet rörande motionen:

»Hvad slutligen angår herr Danielsons motion, så har utskottet, som i fråga om de skäl, herr Danielson anført till stöd för sitt förslag, tillåter sig hänvisa till sjelfva motionen, ansett sig icke böra ingå i någon närmare pröfning af förslagets detaljer, enär ett riktigt bedömande af dessa detaljer uppenbarligen förutsätter en utredning af den omfattning, att utskottet under den korta tiden för kyrkomötets sammanvaro omöjligen kunnat åstadkomma densamma. Den af herr Danielson uttalade tanken att söka få till stånd en eller flera kassor, som kunde öfvertaga byggnads- och underhållsskyldigheten å de ecklesiastiska boställena, har emellertid förefallit utskottet tilltalande, om också utskottet gent emot hvad herr Danielson i sin motion anført anser sig böra uttala den åsigt, att rättvisa och billighet synas fordra, att boställshafvaren och församlingen i fråga om de för kassans eller kassornas bildande och vidmagthållande nödiga bidrag blifva fullt likställda, så att antingen, om så ske kan, aflösning af så väl boställshafvarens som församlingens byggnads- och underhållsskyldighet må ega rum, eller ock både boställshafvaren och församlingen förpligtas att allt fortfarande till kassan erlägga årliga afgifter. — Då herr Danielsons motion således synes utskottet förtjent af all uppmärksamhet, anser sig utskottet böra med anledning af densamma föreslå kyrkomötet att hos Kongl. Maj:t anhålla om nödig utredning i ämnet».

På grund häraf hemstälde särskilda utskottet, i 4:de punkten af sitt ifrågavarande betänkande, att kyrkomötet måtte, med anledning af herr Danielsons motion, »i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, om och under hvilka villkor den församling och presterskap åliggande skyldighet att

bygga och underhålla de ecklesiastika bostälLENAS hus må kunna öfverflyttas till en eller flera för ändamålet bildade kassor, samt derefter vidtaga de åtgärder, till hvilka en dylik utredning kan föranleda».

Under den öfverläggning, som i kyrkomötet egde rum i anledning af särskilda utskottets öförmälda betänkande, yttrade statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet bland annat följande (kyrkomötets protokoll, sid. 564 och 565):

»Man åsyftar med denna boställsordning först och främst att få de långvariga och ledsamma stridigheterna mellan presterskapet och församlingarna undanröjda; och det lider intet tvifvel, att icke en stor del af dessa stridigheter skulle försvinna, om denna boställsordning antoges. Att tro att dermed allt är hulpet, är dock allt för sangviniskt. Gåfves det nu ett sätt att befria så väl presterskapet som församlingarna från denna, af eviga tvister och obehag åtföljda byggnads- och underhållsskyldighet, vore det mycket värdt.

Detta *kan* ske. Men dertill fordras först en grundlig utredning för att tillse om och huru presterskapet och församlingarna skulle kunna, en gång för alla, bilda en fond för bestridande af alla så väl byggnads- som underhållsskyldigheter å ecklesiastika boställen. En hastig och följaktligen icke mycket tillförlitlig kalkyl öfver detta förhållande har jag sökt göra. Den är naturligtvis af beskaffenhet att ingalunda nu ens med lätt hand kunna vidröras, men jag tror mig hafva funnit, att på den vägen skulle den lyckligaste lösningen kunna ske.

Jag hemställer för den skull, att mötet ville lemna sitt bifall till det af kyrkolagsutskottet tillstyrkta Danielsonska förslaget. Det torde fordra en både svår och må hända långvarig omgång att på detta sätt söka reda saken, men det är helt visst den enda utvägen att få ett lyckligt slut på alla dessa gamla tvistigheter angående byggnad och underhåll å de presterliga boställena. Det vore mig därför kärt, om mötet ville lemna sitt ja till utskottets förslag i den nu föredragna 4:de punkten».

Särskilda utskottets ifrågavarande hemställan blef ock af kyrkomötet bifallen, och underdånig skrifvelse af dermed öfverensstämmande innehåll till Kongl. Maj:t aflåten.

Af det förevarande kongl. proposition bifogade utdrag af statsrådsprotokollet den 7 december 1888 inhemtas, att Kongl. Maj:t i sammanhang med beslutet att till Riksdagen aflåta proposition med förslag till ecklesiastik boställsordning anbefalt kammarkollegium att efter vederbörandes hörande verkställa utredning, om och under hvilka vilkor den församling och presterskap åliggande skyldighet att bygga och under-

hålla de ecklesiastika bostälernas hus må kunna öfverflyttas till en eller flera för ändamålet bildade kassor, samt med underdånigt utlåtande i ärendet till Kongl. Maj:t inkomma.

Med afseende å hvad sålunda förekommit kan lagutskottet för sin del icke anse lämpligt, att det föreliggande förslaget för närvarande af Riksdagen godkännes, utan torde öfvervägande skäl tala för att afbida, huru den af Kongl. Maj:t anbefalda utredning i ämnet utfaller. Utskottet har nemligen icke anledning att antaga, att förhållandena under nuvarande lagstiftning, så bristfällig den än må vara, äro sådana, att den nya lagstiftningens införande icke skulle kunna någon tid fördröjas.

Sedan den anbefalda utredningen verkstälts, läser Kongl. Maj:t icke underlåta att för Riksdagen framlägga förnyadt förslag i ämnet med de ändringar, som af utredningen må kunna föranledas.

Af dessa skäl hemställer lagutskottet,

- 1) att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition för närvarande icke må af Riksdagen bifallas.

Beträffande herr *Danielsons* nu framställda förslag om aflåtande af skrifvelse till Konungen med begäran om utredning i angifvet syfte, får lagutskottet, vid det förhållande, att en utredning i sådant syfte, som i motionen afses, redan blifvit af Kongl. Maj:t anbefald, hemställa,

- 2) att herr *Danielsons* motion i förevarande del icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I herr *O. Jonssons* ofvan omförmälda motion erinras till en början om innehållet af ett vid sistlidna års riksdag af motionären väckt förslag och de yttranden, som öfver detta förslag afgifvits dels af det tillfälliga utskott, hvartill motionen hänvisades, dels ock inom Andra Kammaren. Af hvad sålunda vid 1888 års riksdag förekommit anser motionären framgå:

1:o) att, med högst få undantag, alla ecklesiastika boställen, oberäknadt sådana i de regala pastoraten, blifvit af församlingarna sjelfva eller af enskilde upplåtna;

2:o) att de belopp, som nu finnas samlade eller, innan en förändring i disponerandet af skogsmedlen hinner genomföras, kunna antagas blifva samlade å presterskapets lönereregleringsfond och de ecklesiastika bostälernas skogsfond, måste anses fullt tillräckliga för de ändamål, hvartill dessa fonder blifvit afsedda;

3:o) att, ur rättvisans och billighetens synpunkt, församlingarna borde tillerkännas någon andel af dessa skogsmedel, för att användas till byggnad och underhåll af ecklesiastika boställen eller dylikt; och

4:o) att, i anseende till de stora och tidsödande svårigheter, hvarmed en utredning om hvarje boställes faktiska uppkomst och natur är förknippad och till följd deraf, att efter en sådan utredning i alla fall en hel del boställen komme att återstå, om hvars natur och uppkomst man vore oviss, en sådan andel i afkastningen ej bör göras beroende af en dylik undersökning, utan tillerkännas alla efter en rättvis och lämplig fördelningsgrund.

Vidare anför motionären:

»Väl är det sant, att derigenom äfven församlingar, till hvilka kronan upplåtit boställen, komme att blifva delaktiga uti skogens afkastning, men då sådana boställen utgöra ett ringa fåtal gent emot de på annat sätt uppkomna, och då dertill kommer, att en sådan församling vid en skiftesförrättning å skogsmarken får vidkännas betydliga kostnader, för hvilka nu ingen ersättning erhålles, så synes detta sätt att, oberoende af boställets krono- eller skattenatur, lösa frågan vara det mest lämpliga.

I afseende på sättet, huru dessa medel borde komma församlingarna till godo, synes utskottet — bland flera i förut omnämnda betänkande angifna — hufvudsakligast hafva fäst sig vid, att antingen de församlingar, från hvilka öfverflödiga skogsmedel erhållas, må kunna efter särskild ansökning och pröfning i hvarje fall få, inom det belopp bostället tillfört fonderna, erhålla utdelning — eller också att inom de län, som tillföra fonderna större belopp, än som motsvara fondernas utgifter för samma län, sådana öferskjutande skogsmedel årligen fördelades mellan församlingarna inom detta län, att särskildt bokföras och användas till byggnad och underhåll af ecklesiastika boställen.

Emot det senare alternativet kan den anmärkning göras, att, då det stora flertalet boställen måste antagas vara anskaffadt eller upplåtet af församlingarna, det är mera oegentligt, att medlen dragas ifrån den ena församlingen till den andra, än om en och annan församling, hvartill kronan upplåtit boställe, efter det förra fördelningssättet skulle komma att erhålla ett större belopp än efter det senare, hvartill kom-

mer, att de församlingar, som lyckats bevisa sin eganderätt till bostället och från hvilket inga skogsmedel ingå till fonderna, derigenom skulle oskäligt och rättsvidrigt gynnas på de andras bekostnad.

Äfven om man med en lämplig bestämmelse undanröjde sistberörda oegentlighet, har dock, enligt min åsigt, det förra alternativet ett gifvet företräde, ehuru äfven deremot åtminstone den anmärkning kan göras, att vederbörande myndigheter eller Kongl. Maj:t komme att ådragas ett icke ringa besvär med pröfning af ansökningen och undersökning af huruvida församlingens boställe tillfört fonderna disponibla medel för ändamålet.

Det mest lämpliga sättet är, så vidt jag kan finna, att utaf den behållna skogsafkastningen boställshafvaren erhåller en del, t. ex. hälften, och församlingen det öfriga, att under lämplig kontroll särskildt bokföras och användas till betäckande af kostnaderna för prestgårdarnes nybyggnad och underhåll samt möjligen andra rent kyrkliga ändamål. Och om nu detta genom ett stadgande i t. ex. kongl. förordningen om hushållningen med de allmänna skogarne blefve bestämdt, så skulle dermed vederbörande myndigheter befrias från handläggandet af en mängd ansökningar, och en hel del rättegångar om eganderätten till boställen förekommas.

Med allt detta är det tydligt, att jag åsyftar hela den efter afdrag af omkostnaderna för skogens skötsel och vård återstående behållningen, vare sig denna uppkommit genom en ordinarie eller extra ordinarie afkastning från så väl skog, som är stäld under domänstyrelsens omedelbara vård, som under boställshafvarens. Ty skulle en förändrad bestämmelse inskränkas till endast ordinarie afkastningen från den under boställshafvarens vård stälda och till boställets eget behof egentligen afsedda skogen, så komme den att sakna nästan all betydelse.

Huruvida särskilda undantag i bestämmelserna behöfva göras för biskopsboställen eller för andra donerade boställen, kan Kongl. Maj:t bäst bedöma.

Ehuru jag för min del anser det vara ådagalagdt, att de redan bildade fonderna äro tillräckliga för det med dem afsedda ändamål, och att ett användande på föreslaget sätt af dessa boställsskogars framtida afkastning ingalunda förnärmar presterskapets i dess privilegier tillförsäkrade rätt, torde dock med hänsyn så väl dertill, att sist församlade kyrkomöte aflåtit en skrifvelse till Kongl. Maj:t i ungefär samma syfte, som att frågan för öfrigt fordrar en omsorgsfullare pröfning och mera omfattande utredning, än hvad en motionär och ett Riksdagens utskott kunna åstadkomma, det vara lämpligast, att Kongl. Maj:t sättes

i tillfälle att taga frågan under ompröfning i första hand för att der-
efter förelägga Riksdagen sitt förslag.»

Såsom af denna redogörelse framgår, innefattar förevarande motion ett ämne, som uppenbarligen faller inom området af den utredning, som Kongl. Maj:t den 7 december 1888 anbefalt kammarkollegium att verkställa. Vid sådant förhållande synes det vara obehöfligt att härom göra någon särskild framställning hos Kongl. Maj:t. Den myndighet, som fått utredningen sig uppdragen, skall säkerligen icke underlåta att åt de omständigheter, som i motionen framhållits, egna vederbörlig uppmärksamhet.

Endast i en punkt synes motionärens framställning falla utom området för ifrågavarande utredning, nemligen i hvad den afser den behållna skogsafkastningens användande för andra kyrkliga ändamål än nybyggnad och underhåll af prestgårdar. Men då motionären icke närmare angifvit hvad han i denna del åsyftat, synes icke heller någon anledning förefinnas att härom göra någon framställning till Konungen.

På dessa grunder får lagutskottet hemställa,

3) att herr O. Joussons förevarande motion icke
må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 5 mars 1889.

På lagutskottets vägnar:

Axel Bergström.

Reservationer:

mot utskottets hemställan i punkten 1):

af herr *Bergström*: »De skäl lagutskottet anfört till stöd för sin hemställan, att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke må af Riksdagen bifallas, gifva nogsam vid handen, att utskottet ansett det icke vara nödigt att ens i någon mån granska och pröfva det med propositionen framlagda författningsförslaget och därför i allo underlåtit att egna detta någon genomgående behandling. I mitt yrkande på en sådan behandling stod jag alldeles ensam och finner mig därför förärlåten att genom denna reservation frambära min från utskottets afvikande mening.

Visserligen förhåller det sig, enligt hvad af utskottets motivering framgår, sålunda:

att med anledning af en motion, som ledamoten af Andra Kamraren herr A. P. Danielson, hvilken var medlem af det sistlidna år hållna kyrkomöte, då väckte, kyrkomötets särskilda utskott hemställt, att kyrkomötet måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, om och under hvilka vilkor den församling och presterskap åliggande skyldighet att bygga och underhålla de ecklesiastika bostälernas hus måtte kunna öfverflyttas till en eller flera för ändamålet bildade kassor, samt derefter vidtaga de åtgärder, hvartill en dylik utredning kunde föränleda;

att föredragande departementschefen, som deltog i kyrkomötets förhandlingar, dervid ej mindre, hvad angick det väckta förslaget att befria såväl presterskapet som församlingarna från den af eviga tvister och obehag åtföljda byggnads- och underhållsskyldighet, uttryckligen förklarar, att detta *kunde* ske, än äfven beträffande frågan, om och huru presterskapet och församlingarna skulle kunna en gång för alla bilda en fond för bestridande af alla så väl byggnads- som underhållsskyldigheter å ecklesiastika boställen, förmält sig hafva sökt att göra en hastig och följaktligen icke mycket tillförlitlig kalkyl öfver nämnda förhållande, men dervid trott sig hafva funnit, att på den vägen den lyckligaste lösningen skulle kunna ske;

att kyrkomötet bifallit särskilda utskottets ofvan omförmälda hemställan och den 8 oktober 1888 till Kongl. Maj:t aflåtit underdånig skrifvelse i ämnet af det innehåll, särskilda utskottet föreslagit; samt

att vid underdånig föredragning af författningsförslaget Kongl. Maj:t, uppå hemställan af föredragande departementschefen, hvilken kyrkomötets framställda begäran om utredning i ofvan angifna syfte syntes mycket beaktansvärd, anbefalt kammarkollegium att efter vederbörandes hörande verkställa utredning, om och under hvilka vilkor den församling och presterskap åliggande skyldighet att bygga och underhålla de ecklesiastika boställesnas hus måtte kunna öfverflyttas till en eller flera för ändamålet bildade kassor, samt med underdånigt utlåtande i ärendet till Kongl. Maj:t inkomma.

Men föredragande departementschefen har icke funnit hvad sålunda förekommit utgöra hinder för att hemställa, att Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta nådig proposition om antagande af ett inom ecklesiastikdepartementet uppgjordt förslag till ecklesiastik boställsordning, och i enlighet med samma hemställan, hvartill statsrådets öfrige ledamöter tillstyrkt bifall, har ock Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att antaga samma förslag.

För min del anser jag ock, att författningsförslaget på sätt som skett både kunnat och bort föreläggas Riksdagen till antagande, och att förty lagutskottet äfven både kunnat och bort egna förslaget vanlig grundlagsenlig behandling. Skulle denna min åsigt omfattas af Riksdagen, kommer naturligtvis ärendet att återförvisas till lagutskottets handläggning. Det torde därför icke vara nödigt att utförligt, än mindre fullständigt utveckla de skäl, hvilka bort föranleda lagutskottet att granska och pröfva författningsförslaget. Jag inskränker mig därför till att uttala, att, enligt min åsigt, man för vinnande af det af herr Danielson åsyftade mål icke kan, såsom han förmenat, påräkna anvisande af bidrag från dels presterskapets lönerogleringsfond och dels de ecklesiastika boställesnas skogsfond. Hvad angår den förra, hvilken har att bestrida stora, årliga och ständiga utgifter, så har den ännu icke på långt när vuxit till det belopp, att den förmår tillfredsställa alla de billiga anspråk på löneförbättringar, hvilka med fog kunna ställas å densamma; och räntefotens ständiga sjunkande läser till en mycket aflägsen framtid förlägga den tidpunkt, då, om den någonsin inträffar, samtliga kyrkoherdar, komministrar, kapellpredikanter och pastoratsadjunkter blifva försedda med så pass stora löneinkomster, att de kunna anses hafva sin anständiga bergning. Beträffande åter de ecklesiastika boställesnas skogsfond och de ändamål, hvartill de medel, som från samma bostäl-

lens skogar inflyta, skola användas, hänvisar jag till hvad derom förekommer i statsrådets och chefens för finansdepartementet underdåniga anförande till statsrådsprotokollet den 12 sistlidne januari rörande reglering af staten för skogsväsendet. Slutligen håller jag före, att församlingarna, äfven om de skulle finnas vara dertill villiga, likväl skulle få mycket svårt att samtidigt både in natura utgöra sin byggnads- och underhållsskyldighet och i penningar utgifva de årliga bidrag, som för de afsedda kassornas bildande måste blifva erforderliga; och säkerligen skulle många af rikets kyrkoherdar röna enahanda svårigheter, så vidt angår deras byggnads- och underhållsskyldighet samt årliga bidrag till kassorna»; samt

mot utskottets hemställan i punkten 3):

af herrar *H. Andersson* i Nöbbelöf, *A. Göransson*, *P. Pehrson* i Törne-ryd, *A. Nilsson* i Rinkaby och *C. Persson* i Stallerhult, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka Riksdagen aflåtande af skrifvelse till Konungen med begäran, att Kongl. Maj:t täcktes öfverlemna herr *O. Jons-sons* motion till vederbörande myndighet, för att dess innehåll måtte komma under pröfning vid den behandling af ärendet i sin helhet, som, i händelse utskottets hemställan i punkten 1) af kamrarne godkändes, torde komma att företagas.

Herrar *Huss* och *Liljesköld* hafva begärt få här antecknadt, att de icke deltagit i behandlingen inom utskottet af ifrågavarande ärende.

Kongl. Maj:ts förslag

till

Ecklesiastik boställsordning.

Med ändring af hvad 26 kap. 2 § byggningsbalken och särskilda författningar innehålla häremot stridande, förordnas som följer:

I Kap.

Om hvad med boställen förstås och särskilda slag af desamma.

1 §.

1. Såsom boställen anses i denna boställsordning alla de hemman och lägenheter, som äro anslagna till bostad eller aflöning åt biskopar, kyrkoherdar, komministrar, kapellpredikanter och pastoratsadjunkter eller till prestenkesäten, äfvensom de hemman och lägenheter, hvilkas afkomst ingår till presterlig lönerogleringsfond.

2. Boställen, som äro afsedda till löntagares bostad, kallas i denna författning bostadsboställen; och må för hvarje presterlig befattning endast ett boställe såsom bostadsboställe anses. Öfriga boställen kallas löningsboställen.

2 §.

Bostadsboställen indelas i tre klasser; och omfattar första klassen: bostadsboställen för biskopar; andra klassen: bostadsboställen för kyrkoherdar; och tredje klassen: bostadsboställen för komministrar, kapellpredikanter och pastoratsadjunkter.

II Kap.

Om laga hus.

3 §.

Å bostadsboställen, förenade med jordbruk, på landet och i stad skola, der ej enligt 5 § undantag medgifves, finnas följande laga hus: 1) sätesbyggning, 2) visthus, 3) hushållskällare, 4) bryggghus, 5) vedbod, 6) hemlighus, 7) drängstuga, 8) vagnshus, 9) spanmålsbod, 10) redskapshus, 11) stall, 12) fähus, 13) fårhus, eller, å mindre boställen, i fähuset anbringad särskild färkätte, 14) svinhus och 15) en eller flera lador samt loge eller logar efter behovet, hvarjemte, der sådant nödigt pröfvas, å dessa boställen må såsom laga hus ytterligare föreskrifvas: källare för rotfrukter samt en brunn för hushållet och en för ladugården.

4 §.

Bostadsboställen utan jordbruk på landet och i stad skola, der ej enligt 5 § undantag medgifves, vara försedda med dessa laga hus: 1) sätesbyggning, 2) visthus, 3) hushållskällare, 4) bryggghus, 5) vedbod och 6) hemlighus, äfvensom 7) drängstuga, 8) stall och 9) vagnshus, de tre sist nämnda husen dock å andra och tredje klassernas bostadsboställen endast i det fall, att boställshafvaren för tjänsteresor behöfver hålla häst och åkdon. Erfordras å bostadsboställe utan jordbruk flera hus än nu sagdt är, må efter omständigheterna föreskrifvas ytterligare något eller några af de i 3 § omförmälda hus.

5 §.

1. Der, i följd af ortens förhållande eller något med jordbruk förenadt bostadsboställes särskilda beskaffenhet, skötsel af får eller svin ej lämpligen kan ega rum, må fårhus eller svinhus kunna uteslutas.

2. Å bostadsboställe af tredje klassen må jemväl följande hus: visthus, bryggghus, drängstuga, vagnshus och spanmålsbod, ett eller flere, uteslutas, när de pröfvas kunna undvaras och lindring i byggnadsskyldigheten är af behovet påkallad.

6 §.

Löningsboställen bebyggas efter ty för kronohemman stadgadt är, der ej dessa boställen antingen, med afseende på särskild beskaffenhet, erfordra derefter lämpade hus, eller ock, såsom brukade gemensamt med bostadsboställen, eller af annan auledning pröfvas kunna alla eller vissa af de för kronohemman föreskrifna hus undvara.

7 §.

De laga hus, som för hvar boställe föreskrifvas, må uppföras särskilda eller sammanbyggas, efter som, med afseende å belägenheten och ortens sed, lämpligt pröfvas; och må källare under annan byggnad läggas. I allmänhet bör dock undvikas sådant sammanförande af hus, att derigenom sammanblandning af boställshafvares och annans byggnads- och underhållsskyldighet uppstår.

8 §.

1. Sätesbyggning å bostadsboställe af första klassen bygges efter ritning, som för hvarje fall af Kongl. Maj:t fastställles.

2. För sätesbyggning å bostadsboställe af andra klassen må föreskrifvas minst sju, högst tio boningsrum jemte kök, skafferi, erforderliga kontor samt en eller två förstugor.

3. För sätesbyggning å bostadsboställe af tredje klassen må föreskrifvas minst fyra, högst sex boningsrum jemte kök, skafferi, erforderliga kontor och en eller två förstugor.

9 §.

1. Sätesbyggning å bostadsboställe uppföres, der läget så medgifver, skild från öfriga hus, på stenfoot af minst fem decimeters höjd ofvan jord, med väggar företrädesvis af tegel eller timmer, men äfven, der något af dessa ämnen ej lämpligen kan föreskrifvas, af annat ändamålsenligt, i orten brukligt byggnadsämne. Till byggnaden i öfrigt användas de ämnen, som lämpliga finnas och med ortens sed öfverensstämma. Boningsrummen göras så stora, som behofvet i hvarje fall fordrar, minst tre meter höga, dock att å andra och tredje klassernas bostadsboställen rum å vinden må göras tre decimeter lägre; och skola boningsrummen i allmänhet vara försedda med ugnar af kakel; men äfven ugn eller spis af sten eller ugn af jern må kunna i något rum

tillåtas. Framför ugn- eller spisöppningarne anbringas jernplåt eller plansten. Alla boningsrum förses med dubbelfönster, gipsade eller spända tak, oljemålning å panel, dörrar, dörr- och fönsterinfattningar, samt å väggarne tapeter eller lämplig målning.

2. Öfriga laga hus å bostadsboställen uppföras af ändamålsenliga byggnadsämnen efter ortens sed, till den storlek, behovet i hvarje fall fordrar. Stenfot å dessa hus göres minst tre decimeter hög ofvan jord.

3. Brygghus skall i allmänhet innehålla ett rum för brygd och tvätt samt ett rum för bak med bakugn i ettdera; dock må vid mindre bostadsboställen brygghus af endast ett rum med bakugn tillåtas.

4. Stall, fähus och fårhus förses med skullar eller andra foderrum.

10 §.

Sätesbyggning af trä skall inom tid, som för hvarje särskildt fall af synerätt bestämmes, förses med brädfodring eller annan tjenlig beklädnad samt anstrykas med rödfärg eller annan färg. För sätesbyggning af annat ämne äfvensom för andra laga hus å bostadsboställen må efter behovet och ortens sed tjenlig beklädnad och anstrykning föreskrifvas.

11 §.

Alla hus skola läggas och inrättas så, att eldfara, så vidt möjligt, undvikas samt brandförsäkring af desamma ej förhindras eller fördyras.

12 §.

Vid meddelande af föreskrift om storleken, inredningen och öfriga beskaffenheten af sätesbyggning å bostadsboställe af andra eller tredje klassen iakttages, att å ena sidan boställshafvarens skäliga behof af utrymme tillgodoses och å andra sidan den byggnadsskyldige icke öfver höfvan betungas.

III Kap.

Om byggnads- och underhållsskyldigheten.

13 §.

För bostadsboställe af första klassen gäller hvad särskildt är förordnad i fråga om hvem skyldigheten att bygga och underhålla dertill hörande laga hus åligger.

14 §.

1. Å andra och tredje klassernas bostadsboställen på landet skola sätesbyggning, visthus, hushållskällare, bryggghus, vedbod, hemlighus, drängstuga, vagnshus och brunn för hushållet, för så vidt de der böra enligt denna författning såsom laga hus finnas, af pastoratet byggas och underhållas. Öfriga låga hus å sådana bostadsboställen byggas och underhållas af boställshafvaren.

2. Å bostadsboställen af andra och tredje klasserna i stad byggas och underhållas alla laga hus af pastoratet.

15 §.

Å löningsboställen åligger byggnads- och underhållsskyldigheten boställshafvaren.

16 §.

1. I afseende på boställshafvares och församlings rätt att till nybyggnad och iståndsättande af boställes hus samt boställshafvares rätt att i öfrigt till husbehof använda boställes skogstillgång, länder till efter rättelse hvad angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket är stadgadt.

2. Andra å boställe tillgängliga byggnadsämnen, som icke äro att hänföra till den boställshafvaren ensam tillkommande afkastningen af bostället, må, der sådant kan ske utan men för bostället eller boställshafvaren, jemväl af annan byggnads- och underhållsskyldig till nybyggnad och förbättring å bostället användas. Förslår tillgången ej till både boställshafvares och annan byggnadsskyldigs behof, hafve boställshafvare bästa rätten.

17 §.

Uppkommande brister å boställes insynade hus skola afhjelpas och nybyggnad af dessa hus verkställas i den mån sådant föreskrifves eller eljest nödigt blifver.

18 §.

1. På det tungan af byggnadsskyldigheten, så vidt möjligt, må lika drabba föregående och efterföljande boställshafvare, skall för nybyggnad af de laga hus, hvilkas byggande åligger boställshafvare, årsberäk-

ning ega rum, såsom här nedan sägs; dock att boställshafvare, utan rätt till årsberäkning, verkställer:

a) den nybyggnad, för hvilken vid af- och tillträdessyn företrädaren förklarats skyldig svara och som icke före hans afträde blifvit fullgjord;

b) den nybyggnad, som efter synerätts uppskattning motsvarar det byggnadsbidrag, boställshafvare enligt 20 § af företrädaren erhåller; och

c) den nybyggnad, som i följd af brandskada å sådana hus, hvilkas byggande boställshafvare åligger, blifver erforderlig, i den mån dylik nybyggnad motsvarar uppburen brandskadeersättning eller, der sådan ej erhållits till fullt det belopp, hvartill det brända uppskattas, värdet af det brunna.

2. All annan nybyggnad af boställshafvares laga hus, hvilken honom enligt denna boställsordning åligger, skall honom godtgöras medelst årsberäkning, som verkställas på det sätt, att, då sådan ifrågakommer, synerätten uppskattar nybyggnadskostnaden särskildt för hvart af boställshafvarens laga hus och fördelar denna kostnad på det antal år, samma hus efter dess uppförande kan antagas ega bestånd, innan nybyggnad deraf åter blir nödig, samt, efter det härpå sammanräknats hvad på ett år belöper af den uppskattade nybyggnadskostnaden för alla boställshafvarens laga hus, bestämmer årsberäkningen efter förhållandet emellan det sålunda sammanräknade årliga nybyggnadsbeloppet och den byggnadskostnad, hvarför synerätten har att tillgodoföra årsberäkning.

3. Till nybyggnad må ock hänföras påläggning af nytt tak äfvensom brädfodring eller annan ändamålsenlig beklädnad å gammalt hus.

19 §.

Är nybyggnad, för hvilken boställshafvare är till årsberäkning berättigad, af honom verkställd utöfver hvad på hans besittningstid belöper, skall sådan öfverskjutande byggnad, eller öfverbyggnad, efter derå vid bestämmande af årsberäkning för honom skedd uppskattning, honom godtgöras af efterträdaren, med rättighet för denne att genom godtgörelsens utbetalande anses hafva fullgjort nybyggnad för det antal år, hvarför öfverbyggnadsersättning företrädaren tillgodoberäknats, och, om bostället åter afträdes förr, än denna tid tilländalupit, att hvad af den utbetalda ersättningen, enligt nämnda uppskattning, belöper å tiden efter sist berörda afträde utbekomma af den, som då emottager bostället.

20 §.

1. Derest vid af- och tillträdessyn de laga hus, hvilkas byggande boställshafvare åligger, äro i sådant skick, att någon nybyggnad af dem icke erfordras, anses afträddande boställshafvares byggnadsskyldighet vara fullgjord, äfven om han icke skulle hafva verkställt mot hans besittningstid efter årsberäkning svarande nybyggnad. Erfordras nybyggnad, svare derfor så långt på besittningstiden belöper.

2. Finnes vid af- och tillträdessyn å bostadsboställe eller å löningsboställe, som af löntagare innehafves, boställshafvarens laga hus i särdeles godt stånd, så att på längre tid föga eller ingen nybyggnad af dem synes förestå; och blifver tillträddaren ej förpligtad att ersätta afträddaren för någon betydligare öfverbyggnad, skall synerätten fastställa ett visst årligt penningbidrag till husens framtida nybyggnad, lämpadt efter den större kostnad, som i sådant afseende framdeles förestår.

3. Dylikt byggnadsbidrag skall under den tid, synerätten funnit detsamma böra utgöras, den 1 maj hvarje år för det då tilländalupna ecklesiastikåret inbetalas af boställshafvaren till kyrkorådet i den församling, der bostället är beläget, att af kyrkorådet för boställets räkning förvaltas och på lämpligt sätt göras räntebärande. I den mån boställshafvare sedermera styrker, att han vid bostället verkställt nybyggnadsarbete, eger han att mot kostnaden derfor svarande andel af byggnadsbidraget utbekomma.

21 §.

Boställshafvare vare skyldig väl vårda sådana till hans begagnande upplåtna hus, som af annan byggas och underhållas. All skada, som genom boställshafvares vanvård eller vårdslöshet å dem vållas, skall af honom ersättas.

IV Kap.

Om brandförsäkring.

22 §.

1. Boställshafvare vare pligtig att uti allmänt brandförsäkringsverk eller brandstodsförening med reglemente, fastställt af Kongl. Maj:t, eller

uti brandstodsförening för helt län med reglemente, fastställt af Konungens befallningshafvande, låta för domkapitlets räkning brandförsäkra alla de hus, hvilkas byggande och underhåll boställshafvaren åligger, till deras fulla värde, äfvensom att sådan försäkring vidmagthålla. Öfver fullgörandet häraf, derom bevis bör inom tid, som domkapitlet bestämmer, af boställshafvaren till domkapitlet öfverlemnas, hålle domkapitlet tillsyn; och svare boställshafvare, som sin pligt härutinnan försummar, sjelf för brandskada samt bygge nytt upp för hvad som brunnit, utan rätt till årsberäkning, såsom förut sagdt är.

2. Är brandförsäkring tagen med vilkor, att afgiften därför skall betalas på en gång eller under vissa år, må hvad boställshafvare i brandförsäkringsavgift erlagt till godtgörande på högst tjugu år fördelas af synerätt.

3. Brandskadeersättning uppbäres af domkapitlet, som tillhandahåller boställshafvaren ersättningsbeloppet, hvarvid domkapitlet eger förordna, huruvida, innan lyftning får ske, säkerhet hos domkapitlet skall ställas för medlens användande till återställande af hvad genom branden blifvit förstördt.

4. Uppburen brandskadeersättning skall vid nästa ekonomiska besigtning eller husesyn redovisas.

V Kap.

Om andra byggnader än de laga husen samt om fördelning till godtgörande på vissa år af kostnad eller förlust, som boställshafvare kan få vidkännas.

23 §.

1. Finner synerätt att på bostadsboställe eller dermed i sambruk förenadt löningsboställe insynadt torp eller fäbodeställe bör bibehållas eller nytt sådant bör insynas eller insynad qvarn bör kvarblifva, skall boställshafvare der, utan rätt till godtgörelse härför, vare sig medelst årsberäkning eller annorledes, uppföra och underhålla de byggnader, som af synerätten föreskrifvas.

2. Hvad i 1 mom. stadgas om torphus gälle ock om hus på nyodling, som efter frihetsår återgår till boställe.

24 §.

Alla andra byggnader än de i 3, 4, 6 och 23 §§ omförmälda äro öfverloppshus, hvilka boställshafvaren eger, der efterträdaren ej vill dem efter laga mätning behålla, rätt och, om efterträdaren så yrkar, äfven skyldighet att bortföra; vare dock pliktig att för byggnadsvirke, som hemtats från boställets skog och icke utgjorts af sådan andel i densammas afkastning, som, enligt hvad särskildt är stadgadt, i vissa fall kan, utöfver husbehovvet, boställshafvaren tillkomma, utgifva ersättning, hvars belopp och användande till boställets nytta synerätt bestämmer.

25 §.

1. Om fördelning till godtgörande på vissa år af den kostnad, boställshafvaren kan hafva under sin besittningstid fått vidkännas i och för laga skifte, deltagande i vattenafledningsföretag för samfällig jords odling eller förbättring, nybyggnad af kyrka eller andra allmänna hus, uppförande af broar eller anläggning af vägar, gälle hvad derom särskildt är stadgadt; och vare efterträdare ej skyldig att annorlunda än på grund af sådan fördelning vidkännas de kostnader, som i dessa afseenden bort före hans tillträde af bostället utgå.

2. Har nybyggnad eller förbättring eller annan åtgärd, derfor boställshafvaren förklarats skyldig svara, blifvit af efterträdande boställshafvaren verkställd; och kan det visas, att denne, utan egen försummelse, varit urständsat att utfå den härför bestämda kostnadsersättning hos företrädaren; må den förlust, hvilken sålunda uppstått för efterträdaren, efter synerätts bepröfvande fördelas till godtgörande på vissa, högst tjugu år, räknade från denne boställshafvares tillträde.

VI Kap.

Om egornas vård och bruk.

26 §.

Boställshafvaren skall väl häfda samt i god växtkraft hålla boställets åker och äng, nödiga diken, efter hvad derom stadgadt är, gräfva och

vidmagthålla samt, i öfverensstämmelse med den särskilda plan, som angående befintliga hagmarkers ändamålsenliga skötsel må vara fastställd, sådana marker rödja och vårda.

För hvarje boställe skall, då sådant af boställshafvaren äskas eller eljest af synerätt pröfvas nödigt, viss kulturplan af synerätten fastställas, efter det förslag dertill blifvit emot ersättning, som bestämmes af synerätten och gäldas af boställshafvaren, uppgjord af två i orten boende sakkunnige män, som domaren eller rätten förordnar. Från sålunda fastställd kulturplan må afvikelse icke ske utan att ändring deri af synerätt medgifvits.

27 §.

1. Boställshafvare skall väl vårda och vidmagthålla trädgård. Om å bostadsboställe trädgård är otillräcklig eller alldeles saknas, bör, der det kan ske med fördel, den gamla utvidgas eller ny anläggas efter ty synerätt skäligt pröfvar. Vid nästpåföljande af- och tillträdes-syn må, om synerätt finner afträderen icke hafva innehaft bostället så länge, att afkastningen derunder kan anses hafva ersatt utvidgnings- eller anläggningskostnaden, denna kostnad till belopp af högst trehundra kronor fördelas af synerätt till godtgörande på viss tid, beräknad från den dag, utvidgningen eller anläggningen börjats, och till högst tio år efter då varande boställshafvares afträde.

2. I afseende på skogens skötsel och vård lände till efterrättelse hvad derom särskildt är stadgadt.

3. Torfmosse skall ändamålsenligt behandlas.

28 §.

1. Om hägnad i egoskilnad mot annans jord gälle hvad derom är stadgadt. Den hägnad, boställshafvare åligger i egoskilnad hålla, skall vid boställes afträdande i fredgildt stånd lemnas.

2. Har till följd af sådan förening, som i 19 § af kongl. förordningen den 21 december 1857 omförmäles, stängsel i egoskilnad mot annans jord blifvit borttagen eller icke hållits så tät att den mot mindre hemdjur gör fred, och upphör den förening att vara gällande, då skall, om bostället dervid innehafves af annan än den, som föreningen ingått, och synerätt finner kostnaden för återuppsättande af den stängsel, bostället bör hålla, uppgå till högre belopp än boställshafvaren anses böra vidkännas, hägnadskostnaden af synerätten fördelas till godt-

görelse på det antal år, som skäligt pröfvas, dock icke öfverstigande tjugu, räknadt från den tid då stängseln blifvit fullbordad.

3. Inom boställes egoområde vare boställshafvare ej förbunden att hägnad uppehålla, der ej synerätten finner nödigt föreskrifva stängsel omkring ängs- eller betesmark, som af ålder varit inhägnad.

29 §.

1. I fråga om nyodling eller upprödning af beteshage å boställes skogsmark gäller hvad derom stadgadt finnes.

2. Vill boställshafvare för tillämnad odling af kärr, mosse eller annan oländig mark, deraf i dess närvarande skick föga eller ingen afkomst kan erhållas, tillförsäkra sig rätt till frihetsår, enligt hvad derom särskildt stadgadt är, göra anmälan om företaget hos Konungens befallningshafvande, som derefter iakttager hvad gällande författningar i ty fall föreskrifva. När frihetsår beviljas, bestämmer Konungens befallningshafvande om och hvilka byggnader å den odlade lägenheten böra finnas. Virke till dessa byggnader äfvensom till de för odlingen nödiga hägnader jemte erforderligt bränsle eger boställshafvaren, under den tid, han innehar äfven sjelfva bostället, hemta från dess skogsafkastning; men, sedan han afträdt bostället, åtnjuter han icke annan rätt till afkastning af skogen, än att derifrån, så vidt då varande innehafvare af bostället ändock kan från skogen få sitt virkesbehof fylldt, virke till hägnad i odlingslägenhetens yttergränser må tagas efter utsyning af vederbörande skogstjensteman.

3. Vid frihetsårens slut skall den odlade lägenheten, till åker och äng behörigen häfdad, jemte erforderliga hägnader och byggnader i försvarligt skick till bostället afträdas utan ersättning.

30 §.

Med odling genom flåhackning och bränning af torf förhålles enligt hvad derom särskildt är stadgadt.

VII Kap.

Om öfverträdelse af nyttjanderätt till boställe.

31 §.

1. Hvad boställe tillhör eller från dess egor är hemtadt och icke till dess årliga afkastning räknas kan, må ej bostället afhändas, utan att

sådant är särskildt tillåtet, ej heller skogseffekter, äfven om de kunna anses tillhöra boställets årliga afkastning. Gödsel får icke bortföras från boställe, förenadt med jordbruk. Stråfoder må boställshafvaren icke förr än vid afträdestiden från sådant boställe bortföra utan särskildt tillstånd. Detta sökes, om det äskas för längre tid än ett år, hos synerätt och eljest hos Konungens befallningshafvande. Vid pröfning af ärendet tages i noggrant öfvervägande, huruvida det begärda tillståndet, utan skada för bostället, kan, med hänsyn till der befintliga förhållanden, meddelas med eller utan vilkor. Innan dylikt ärende hos Konungens befallningshafvande afgöres, skall domkapitlets yttrande inhemtas. Har boställshafvaren, när han skall afträda bostället, foder öfver, hembjude det efterträdarkonungens befallningshafvande. Vill han det ej lösa efter pris, som, der öfverenskommelse härom icke annorlunda träffas, varder bestämdt af tre gode män, utsedde i den ordning, lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 angående val af sådana stadgar, må afträdarkonungens befallningshafvande bortföra fodret.

2. Gör boställshafvaren åverkan å bostället, eller öfverträder han eljest sin nyttjanderätt, straffes så som i fråga om sådana förseelser, begångna af brukare utaf legd jord, finnes stadgadt; vare ock skyldig ersätta all skada.

VIII Kap.

Om af- och tillträde.

32 §.

1. Med afträde å de löningsboställen, som skola vara i författningens ordning utarrenderade, förhållas efter allmän lag.

2. Alla andra boställen afträdas såsom hittills den 1 maj; inrymme dock afträdarkonungens befallningshafvande från den 1 mars honom, som efter kommer, halfva husen.

3. Året före afträdet skall, om tillträdarkonungens befallningshafvande sådant påkallar, afträdarkonungens befallningshafvande låta åt tillträdarkonungens befallningshafvande verkställa erforderligt höstbruk och sådd emot ersättning, som, i brist af åsämjande, bestämmas af tre gode män, utsedde i den ordning, lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 i fråga om val af sådana föreskrifver; dock att tillträdarkonungens befallningshafvande anskaffar utsäde.

4. Är vid tiden för boställes afträdande icke bestämdt, hvem som kommer att boställe tillträda, skall domkapitlet föranstalta, att bostället emellertid varder behörigen brukadt och vårdadt, intill dess detsammans skötsel och vård kan af tillträdarkonungens befallningshafvande öfvertagas.

5. Å alla med jordbruk förenade boställen vare afträdaren skyldig att utan ersättning tillhandahålla efterträdaren den efter vanliga förhållanden nödiga gödsel till första höst- och vårutsädet.

IX Kap.

Om tillsyn å boställen samt om ekonomiska besigtningar och husesyner.

33 §.

Domkapitlet bör egna noggrann tillsyn deröfver, att inom stiftet belägna boställen varda till hus och egor behörigen vidmagthållna, samt att boställshafvare ej lemnas tillfälle genom försummande af honom åliggande byggnads- och underhållsskyldighet, till förnärmande af boställets och efterträdares rätt, ådraga bostället större husröta, än som kan af den försumliges tillgångar gäldas. Anser domkapitlet boställets rätt vara genom något af domstol eller annan myndighet meddeladt beslut förnärmad, skall domkapitlet föranstalta, att beslutet varder i behörig ordning öfverklagadt.

34 §.

Å alla boställen skola för tillsyn å deras häfd till hus och jord hållas ekonomiska besigtningar så ofta sådana nödiga finnas och sist å femte året efter det, då husesyn eller ekonomisk besigtning näst förut å bostället förrättats.

35 §.

Domkapitlet skall före utgången af februari månad hvarje år till Konungens befallningshafvande insända uppgift på de boställen, å hvilka ekonomiska besigtningar böra under året hållas; egande domkapitlet att i händelse af särskildt behof äfven å annan tid ekonomisk besigtning å visst boställe hos Konungens befallningshafvande äska.

36 §.

Dessa besigtningar förrättas, efter Konungens befallningshafvandes förordnande, på landet af kronofogden i orten eller annan kronobetjent, biträdd af två nämndemän, och i stad af magistratsperson med biträde af två utaf magistraten utsedde sakkunnige män. Dessa biträden kallas af förrättningsmannen.

37 §.

1. Såsom jäf mot förrättningsman gäller: om han är med boställshafvare uti den skyldskap eller det svågerlag, som i 13 kap. 1 § rättegångsbalken om jäf mot domare sägs; eller om förrättningsman är boställshafvares vederdeloman eller uppenbare ovän; eller om förrättningsman eller den, som står till honom i sådan skyldskap eller svågerlag, som nämndt är, eger i målet del eller eljest kan af förrättningen vänta synnerlig nytta eller skada, dervid dock den omständighet, att förrättningsman eller hans bemälde skyldeman, såsom medlem af församlingen, är byggnadsskyldig, ej må såsom jäf räknas. Har förrättningsman å tienstens vägnar rättegång med boställshafvare, eller söker någon sak med förrättningsmannen eller tillfogar honom något med ord eller gerning i uppsåt att honom dermed jäfvig göra, det må ej heller för jäf räknas.

2. Vet förrättningsman, att sådant jäf mot honom är, anmäla det genast och utan att dag till förrättningen utsätta hos Konungens befallningshafvande, som förordnar annan förrättningsman.

38 §.

Förrättningsman utsätter tid för de åt honom uppdragna ekonomiska besigtningar, med iakttagande, att de hållas å tjenlig årstid och att, der så ske kan, besigtningar i samma ort förrättas omedelbart efter hvarandra.

39 §.

Om tiden för besigtningen skall förrättningsmannen minstsex veckor förut underrätta domkapitlet, som dels förordnar vederbörande kontraktsprost eller annat ombud att å domkapitlets vägnar vid besigtningen närvara, dels ock, när församlings rätt ifrågakommer, föranstaltar, att kyrkostämman för utväljande af ombud för församlingen att dess rätt vid besigt-

ningen bevaka varder hållen. Öfriga parter skola minst fjorton dagar före besigtningen till densamma af förrättningsmannen kallas.

40 §.

När förrättningsman bevisligen iakttagit hvad, enligt nästföregående §, honom åligger samt erhållit underrättelse, att ombuden blifvit utsedda, må parts eller ombuds uteblifvande ej utgöra hinder för besigtningens företagande.

41 §.

Anmäles vid förrättningen jäf mot förrättningsman, skall han beslut deröfver meddela och, om jäfvet pröfvas lagligt, inställa förrättningen och om förhållandet göra anmälan hos Konungens befallningshafvande, som derefter förordnar annan besigtningssman. Ogillas jäfvet, skall förrättningen fortgå; vederbörande obetaget att i sammanhang med hufvudsaken klaga öfver beslut, hvarigenom jäfsanmärkning ogillats.

42 §.

Vid besigtningen åligger förrättningsmannen:

1:o) att affordra boställshafvaren redovisning för byggnadsbidrag, husröte- eller brandskadeersättning eller andra medel, hvilka böra för boställets räkning redovisas;

2:o) att anmärka huru tillståndet med egendomen befinnes i de delar, hvilka enligt denna boställsordning kunna utgöra föremål för uppmärksamhet;

3:o) att i penningevärde uppskatta befunna brister, som kunna utan nybyggnad afhjelpas, samt utsätta tid, hvarinom sådana brister, derest förrättningen vinner laga kraft, böra genom vederbörande vara afhulpna;

4:o) att så väl vid förrättningens afslutande tillkännagifva som ock i instrumentet anteckna, att den med förrättningen missnöjde, vid förlust af rätt till vidare talan, eger inom 30 dagar efter förrättningens afslutande anmäla sig hos domaren med begäran om laga syn.

43 §.

1. Äro icke inom den tid, som vid ekonomisk besigtning blifvit bestämd för anmärkta bristers afhjelpande, desamma afhulpna, och har ej hos kontraktsprosten blifvit styrkt att förrättningen öfverklagats, anmäle

kontraktsprosten förhållandet skyndsamligen hos domkapitlet, som har att vidtaga de åtgärder, hvilka pröfvas nödiga till bevarande af boställets och efterträdarens bästa antingen medelst begäran hos öfverexekutor att genom dess embetsåtgärd bristerna må blifva för lega på den försumliges bekostnad afhjelpna, eller genom beredande af erforderlig säkerhet hos honom för husrötebeloppet.

2. Har vanvård blifvit vid besigtningen anmärkt, bör domkapitlet påkalla laga syn.

44 §.

1. Kronobetjent och nämndeman erhålla för ekonomiska besigtningar reseersättning och dagtraktamente enligt hvad i gällande rese-reglemente bestämmes. Magistratsperson samt konsistoriombud njuta reseersättning och dagtraktamente lika som kronofogde och de magistratsperson biträdande sakkunnige män lika som nämndemän.

2. Dessa ersättningar äfvensom lösen för ett exemplar af instrumentet, som skall vid bostället förvaras, gäldas å första klassens bostadsboställen och de löningsboställen, som af biskopar innehafvas eller skola vara i författningsenlig ordning utarrenderade, af boställshafvare, å boställen i Lappmarken af lappska ecklesiastikfonden, men å hvarje annat boställe af kyrkans medel eller, om sådana saknas, af pastoratet; dock att, der besigtning i följd af någon vederbörandes tredska eller försummelse särskildt påkallas, kostnaden för sådan besigtning bör af den tredskande eller försumlige gäldas.

45 §.

Husesyn förrättas å tjenlig årstid, på landet af domare jemte minst två, högst sex nämndemän, allt efter som domaren pröfvar nödigt, samt i stad af rådstufvurätt. Egande å landet domaren och i stad rådstufvurätten att till rättens biträde vid synen, der så finnes behöfligt, tillkalla byggnadskunnig person.

46 §.

Husesyn är antingen laga syn eller af- och tillträdessyn.

47 §.

Laga syn hålles, då missnöje mot ekonomisk besigtning blifvit anmaldt, äfvensom då laga syn af domkapitlet äskas eller för tillämnad nybyggnad af byggnadsskyldig begäres.

48 §.

1. Af- och tillträdessyn hålles i anledning af ombyte utaf boställshafvare.

2. Å boställe, förenadt med jordbruk, skall sådan syn hållas året näst före afträdet, när så tidigt ledigheten inträffat och bestämdt är hvem som efter afträderen skall bostället öfvertaga, att syn kan nämnda år å tjenlig årstid medhinnas. Kan syn ej det året hållas, må den ega rum under afträdesåret, sist inom sex månader efter afträdet.

3. Å boställe utan jordbruk vare af- och tillträdessyn ej nödig, der ej byggnads- och underhållsskyldighet åligger boställshafvareu, eller denne eller vederbörande byggnadsskyldig senast vid afträdestiden sådan syn hos domkapitlet äskar, eller domkapitlet eljest finner syn böra hållas. Af- och tillträdessyn bör i dessa fall förrättas, der så ske kan, året före afträdet och sist inom sex månader efter detsamma.

4. Då boställe för allmän kassas räkning stått under domkapitlets förvaltning, vare i anledning af dess afträde af- och tillträdessyn ej nödig med mindre sådan syn å någöndera sidan äskas; börande efterträdande boställshafvare, om han påyrkar syn, sist en månad efter tillträdet derom hos domkapitlet göra framställning. Mottager boställshafvare boställe af domkapitlet utan af- och tillträdessyn, svare sedan för allt hvad domkapitlet under dess besittningstid i afseende på boställets bebyggande, underhåll och vård ålegat.

49 §.

När af- och tillträdessyn bör ega rum, skall domkapitlet, med öfverlemnande af instrumentet öfver sista ekonomiska besigtning, om sådau senare än husesyn hållits, i god tid af- och tillträdessyn begära hos domaren på landet eller rådstufvurätten i stad.

50 §.

1. Då syn är begärd, skall domaren eller rätten dels utsätta tid för densamma och derom underrätta Konungens befallningshafvande med begäran vid af- och tillträdessyn, att, derest till bostället hör skog, som hel och hållen eller delvis står under boställshafvarens vård och för hvilken viss hushållningsplan är fastställd, skogstjensteman måtte förordnas att vid synen biträda, dels kungöra tiden minst två månader förut för dom-

kapitlet, som förordnar vederbörande kontraktsprost eller annat ombud att å dess vägnar vid synen närvara, äfvensom, der församlings rätt ifrågakommer, ombesörjer, att kyrkostämman för utväljande af ombud till bevakande af församlingens talan varder hållen; dels ock föranstalta, att öfriga parter varda minst fjorton dagar, om de inom pastoratet bo, eljest en månad före synen till densamma kallade; börande domaren låta genom kronobetjent nämnd till synen kalla.

2. Skall vid afträdet boställe af domkapitlet för allmän kassas räkning öfvertagas, och är, då kallelse till af- och tillträdessyn, enligt hvad nu sagdt är, utfärdas, den löntagare nämnd, som efter domkapitlet kommer att bostället tillträda, då bör jemväl sådan löntagare genom domkapitlets försorg till synen kallas.

3. Sist vid synens början skola synerätten tillhandahållas, af domkapitlet bevis att hvad domkapitlet enligt 1 och 2 momenten af denna paragraf åligger blifvit behörigen fullgjordt, samt af vederbörande kyrkostämмоordförande intyg, hvilka församlingsombud blifvit utsedda.

51 §.

Syn må ej uppehållas deraf, att behörigen kallad part eller utsedt ombud uteblifver.

52 §.

Vid laga syn behandlas de ämnen, som blifvit enligt denna boställsordning till sådan syn hänskjutna. Ej må vid laga syn årsberäkning för nybyggnad bestämmas.

53 §.

Hvad i 42 § 1 mom. stadgas för ekonomisk besigtning, gälle äfven för af- och tillträdessyn, och iakttages derjemte vid sådan syn följande af synerätten:

1. Efterses och antecknas i hvad mån förut föreskrifna nybyggnader, förbättringar och andra åtgärder blifvit verkställda.

2. Är sedan sista ekonomiska besigtning eller husesyn hus, som bör vid bostället finnas, nybygdt, tillses, huruvida det är i öfverensstämmelse med gifna föreskrifter samt i öfrigt ändamålsenligt och med omsorg uppfördt. Synerätten meddele derefter beslut, huruvida huset må, i befintligt skick eller sedan derå anmärkta felaktigheter och brister blifvit afhulplna, insynas, eller om det skall alldeles utdömas.

3. Hvarje bostället i öfrigt tillhörande hus besigtigas. Finnes hus vara så bristfälligt, att det icke vidare kan för sitt ändamål användas eller med fördel bättras, skall det utdömas samt byggandet af nytt föreskrivas, och skall dertill utses plats, hvilken, så vidt utan skada för bostället eller oskäligen tillökning i den byggnadsskyldiges tunga ske kan, efter tillträda-rens önskan lämpas. Utdömes eller felas sätesbyggning å bostadsboställe af första klassen, hänvisas vederbörande att om ritning och fastställelse derå, efter hvad derom föreskrifvet är, föranstalta. Utdömes eller felas annat hus, bestämmer synerätten storleken, inredningen och öfriga beskaffenheten af det nya samt uppgör kostnadsförslag.

4. Nödiga förbättringar å hus, som anses böra bibehållas, föreskrifvas, med utsättande af därför erforderlig kostnad.

5. Boställets egor besigtigas. De brister, afträda-rens låtit komma sig till last i afseende på åkerns häfdande, öfriga egors skötsel och vård, hägnaders och dikens anbringande och underhåll samt torfmosses behandling, allt efter hvad för hvarje fall är stadgadt, antecknas, de åtgärder och förbättringar, som i följd deraf erfordras, föreskrifvas och kostnaden för desamma utsättes. Finnes antaget brukningssätt uppenbart leda till skada för bostället, föreskrifves nödig rättelse.

6. Om till bostället hör skog, för hvilken hushållningsplan är fastställd, skall, så vidt denna skog står under boställshafvarens vård, noggrann undersökning af skogsskötseln anställas. Är andel i den behållna afkastningen tillerkänd boställshafvaren, skall af kostnaden för afhjelpande af anmärkta brister i afseende å fröträd och skogsåterväxt påföras afträda-rens lika andel, som han egt att af den behållna afkastningen tillgodonjuta. På enahanda sätt förfares i fråga om värdet af sådant för afhjelpande af brister å boställets hus och hägnader behöfligt virke, som ej kan hemtas från den afträda-rens besittningstid enligt hushållningsplanen tillhörande skogsafkastning.

7. Vinnes utredning derom, att åkerjordens behöriga gödning försumrats, ålägges afträda-rens att tillföra bostället gödningsämnen efter ty behofvet fordrar.

8. Årsberäkning bestämmes för ej mindre den utaf afträda-rens under hans besittningstid verkställda nybyggnad, för hvilken han är till årsberäkning berättigad, och för hvilken årsberäkning ej förut blifvit fastställd, än äfven dylik nybyggnad, som vid synen föreskrifves.

9. I händelse afträda-rens antingen verkställt öfverbyggnad, såsom i 19 § sägs, eller försummat den nybyggnad, honom ålegat, vare sig utan rätt till årsberäkning, eller mot rätt till årsberäkning, så vidt på hans besittningstid belöper, uppskattas värdet af öfverbyggnaden eller den försummade nybyggnaden.

10. Beslut meddelas om fördelning på vissa år af kostnad eller förlust i de fall, då sådan fördelning enligt denna författning är medgifven.

11. Tid utsättes, inom hvilken af synerätten föreskrifna arbeten skola vara verkställda.

12. I allt annat, hvartill denna boställsordning föranleder, anställes undersökning och meddelas föreskrift.

54 §.

1. På grund af hvad vid af- och tillträdessyn af rätten blifvit bestämdt skall, der så erfordras, emellan afträdare och tillträdare upprättas och i synerättens utslag införas liqvid, fullständigt upptagande å ena sidan alla de belopp, hvilka påförts afträdaren, och å andra sidan allt hvad honom tillgodoförts.

2. Liqviden, som inrättas efter hvad behovet i hvarje fall fordrar, skall tydligt utvisa hvad afträdaren eller tillträdaren blifver skyldig eller får till godo.

55 §.

Har af- och tillträdessyn hållits före afträdet, må afträdaren vid uppgörelse med tillträdaren tillgodoräkna sig kostnaden för de afträdaren ålagda arbeten, som han före afträdet verkställt. Efter afträdet må han ej befatta sig med några arbeten å bostället, utan skall hvad då brister af det, som på honom ankommer, verkställas af tillträdaren mot rätt till därför upptaget kostnadsbelopp, hvilket skall af afträdaren nedsättas hos domkapitlet och icke må af tillträdaren lyftas, innan domkapitlet härtill lemnat tillstånd med eller utan vilkor om säkerhetsställande hos domkapitlet för medlens användande. Nödiga föreskrifter i dessa hänseenden skola i synerättens utslag meddelas.

56 §.

I det fall, som i 50 § 2 mom. afses, skall, sedan rättsförhållandet emellan afträdaren och domkapitlet bestämts, synerätten, efter tycke kan, emellan domkapitlet och efterträdande löntagare skilja.

57 §.

1. För husesyner njuta domare, nämnd och skogstjensteman reseersättning och dagtraktamente enligt gällande resereglemente, ordförande

och ledamot i rådstufvurätt samt konsistoriiombud reseersättning och dagtraktamente, ordföranden lika som härads höfding, ledamot lika som nämndeman och konsistoriiombud lika som kronofogde, samt biträdande byggnadskunnig person godtgörelse efter synerättens bestämmande. Till kostnad för husesyn räknas jemväl lösen för ett exemplar af syneinstrumentet, hvilket skall vid bostället förvaras.

2. Vid laga syn skall kostnaden därför gäldas för boställen af första klassen samt de löningsboställen, som innehafvas af biskopar eller äro i författningsenlig ordning utarrenderade, af vederbörande boställshafvare, för boställen i lappmarken af lappska ecklesiastikfonden, och för hvarje annat boställe af kyrkans medel, eller, om tillgång saknas, af pastoratet, der icke synerätten finner vare sig att synen blifvit utan giltig orsak påkallad, eller ock att, när synen egt rum efter anmälan om vanvård, anmärkningen varit befogad, i hvilka händelser den skyldige skall åläggas att af synekostnaden gälda hvad synerätten skäligen förklarar.

3. Kostnaden för af- och tillträdessyn skall gäldas för bostadsboställe af första klassen samt de löningsboställen, som innehafvas af biskopar eller äro i författningsenlig ordning utarrenderade, utaf afträdare och tillträdare till hälften hvardera, för bostadsboställen af andra klassen och de löningsboställen, som af kyrkoherdar innehafvas, af pastoratet, afträdare och tillträdare, till en tredjedel hvardera, samt för hvarje annat boställe af kyrkans medel eller, om sådana saknas, af pastoratet.

58 §.

Om fullföljd af talan mot syne- eller rådstufvurätts äfvensom mot hofrätts beslut i dessa mål, gälle hvad derom är stadgadt; och skall domstolen meddela fullständig underrättelse om hvad i sådant afseende är att iakttaga.

59 §.

Inom fjorton dagar efter afslutande af ekonomisk besigtning eller husesyn skall ett exemplar af besigtning- eller syneinstrumentet för domkapitlets räkning afgiftsfritt till konsistoriiombudet öfversändas. Inom samma tid tillhandahållas vederbörande parter mot lösen nödiga exemplar af instrumentet antingen å förrättningsstället eller å annat ställe inom häradet eller tingslaget, derom vid förrättningens slut underrättelse meddelas.

60 §.

Vederbörande byggnads- och underhållsskyldig skall inom en månad efter förloppet af den tid, då, enligt hvad honom genom synerätts laga

kraft egande beslut förelagdt blifvit, anmärkta brister och felaktigheter bort vara afhulpne eller föreskrifven nybyggnad verkstald, om fullgörandet till domkapitlet ingifva anmälan, vitsordad, för annan byggnads- och underhållsskyldig än boställshafvare, af denne, och, beträffande boställshafvaren åliggande arbeten, af två utaf församlingen för sådant ändamål å kyrkostämma utsedda ombud. Försummar byggnads- och underhållsskyldig hvad nu sagdt är, skall öfverexekutor, på anmälan härom af domkapitlet, vidtaga erforderliga åtgärder för verkställighet på den försumliges bekostnad af hvad eftersatt blifvit. Skulle hvad domkapitlet såsom boställshafvare blifvit ålagdt ej fullgöras, eger församling eller efterträdande boställshafvare verkställighet hos öfverexekutor påkalla.

X Kap.

Allmänna bestämmelser.

61 §.

Instrument öfver ekonomiska besigtningar och husesyner samt andra bostället rörande handlingar skola, jemte förteckning å desamma, af boställshafvare derstädes eller i kyrkan förvaras, vid besigtningar och syner tillhandahållas samt vid afträde till efterträdaren öfverlemnas.

62 §.

Hvad för boställshafvare i denna boställsordning är föreskrifvet gälle äfven för arrendator eller brukare, som är i författningens ordning antagen, samt, i tillämpliga delar, äfven för domkapitlet för den tid, domkapitlet för allmän kassas räkning boställe innehafver.

63 §.

Finner synerätt till boställe hörande jordbruk vara af så obetydlig omfattning, att för boställen med jordbruk gifna bestämmelser till större eller mindre del synas icke derå tillämplige, eger synerätten förordna, om och i hvilken mån beträffande sådant boställe skola tillämpas för boställen utan jordbruk meddelade stadganden.

64 §.

Sedan bestämdt blifvit, hvilka hus skola å boställe finnas, eller förordnande enligt 63 § meddelats, må, utan hinder deraf att beslut härutinnan vunnit laga kraft, synerätt, på grund af sedermera inträffade förändrade förhållanden, i dessa afseenden annorlunda förordna.

65 §.

För pastorat, bestående af både lands- och stadsförsamling, skall, i brist af godvillig öfverenskommelse, Konungens befallningshafvande för viss tid, högst femtio år, bestämma, huru stor lott af den pastoratet tillkommande byggnads- och underhållsskyldighet å andra och tredje klassernas bostadsboställen skall påläggas hvarje särskild församling inom pastoratet; dervid hänsyn skall tagas både till invånareantalet i de olika församlingarne och till summan af senast påförda bevillningsafgifter för de beskattningsföremål, för hvilka deltagande i byggande och underhåll af prestgård skall ega rum, dock med iakttagande, hvad landsförsamling angår, icke allenast af den lindring, som i sådant hänseende enligt gällande lag är medgifven för andra beskattningsföremål än fastighet, utan ock deraf att, äfven om bostadsbostället är i stad beläget, landsförsamling icke må påföras andel i mer än som motsvarar den, enligt 14 § 1 mom. i denna boställsordning, pastorat åliggande byggnads- och underhållsskyldighet å bostadsboställe af samma klass å landet.

Med tillämpning af hvad sålunda bestämmes, verkställer synerätt fördelningen emellan pastoratets församlingar, så att en hvar bland dessa får, så vidt ske kan, särskilda af de laga husen att bygga och underhålla.

66 §.

Då löntagare, som saknar visst boställe, är berättigad till fri bostad, skall bostadens beskaffenhet lämpas efter hvad derom för motsvarande boställe är stadgadt.

67 §.

1. För andra klassens bostadsboställen på landet i Skåne gäller fortfarande hvad derom särskildt är stadgadt.

2. Der eljest å viss ort eller för visst boställe, i följd af särskildt stadgande, öfverenskommelse eller annan giltig grund, i fråga om hvem

byggnads- och underhållsskyldigheten åligger eller om fördelningen af densamma, ett annat förhållande eger rum, än som öfverensstämmer med hvad derom i allmänhet varit stadgadt, tillämpas fortfarande hvad sålunda hittills undantagsvis varit härutinnan gällande.

XI Kap.

Om tillämpning af denna boställsordning och öfvergångsstadganden.

68 §.

1. Denna boställsordning skall, med iakttagande af hvad här nedan sägs, tillämpas från och med den 1 maj 1890.

2. Hittills utnämnd löntagare vare ej, mot sitt bestridande, underkastad andra än de före denna boställsordnings utfärdande gällande föreskrifter i afseende på de laga husens byggande och underhåll; och skall boställsordningen i detta afseende, så länge den ej är för boställshafvaren gällande, icke heller för annan, som å boställe är byggnadsskyldig, tillämpas.

3. Å andra klassens bostadsboställen på landet skall pastoratet, enligt hittills gällande föreskrifter, fortfarande bygga och underhålla spanmålsbod, så länge boställshafvaren uppbär löningssäd i skäppan. När detta förhållande upphör och spanmålsbod ändock bör å bostället finnas, inträder kyrkoherdens skyldighet att, enligt denna boställsordning, spanmålsbod bygga och underhålla.

4. Den rätt, som i följd af särskildt stadgande eller landssed hittills på vissa orter må tillkomma afträdande boställshafvare att efter sitt afträde njuta skörden af den näst förut å bostället utsädda höstsåden, vare ej gällande för löntagare, som härefter utnämnes.

5. Stadgandet i 57 § 3 mom. beträffande bostadsboställen af andra klassen och de löningsboställen, som af kyrkoherdar innehafvas, skall tillämpas först vid de af- och tillträdessyner, som hållas vid härefter utnämnd löntagares afträde.

6. Hvad för vissa stift är i fråga om ersättning för odlingsarbeten å prestboställen genom särskilda kongl. bref stadgadt skall härefter tillämpas endast beträffande de odlingar, hvilka äro påbörjade före år 1890.

7. De laga hus, som blifvit uppförda innan denna boställsordning,

efter hvad nu sagdt är, skall tillämpas, må ej, der de, enligt förut gällande stadganden, äro godkända eller antagliga, utdömas derföre, att de ej med boställsordningen öfverensstämma.

69 §.

Vid den af- och tillträdessyn, som å boställe hålles i anledning af första härefter inträffande ombyte af boställshafvare, skall synerätten dels, i den mån förhållandena sådant påkalla, enligt förut gällande stadganden, bedöma afträdarens byggnads- och underhållsskyldighet samt rättsförhållandet emellan honom och tillträdaren, dels ock, såvidt stadgandena i 68 § 2 mom. medgifva, med tillämpning af denna boställsordning, bestämma hvilka laga hus böra å bostället finnas samt hvem byggnads- och underhållsskyldigheten af de samma derefter skall åligga. De hus, som dervid till byggande och underhåll från en till annan öfvergå, skola i fullgodt stånd lemnas; och böra förty alla å dessa hus vid synen anmärkta brister afhjelpas eller ersättas af den, hvilken dessa bristers afhjelpande, enligt förut gällande stadganden, ålegat.

70 §.

Hittills utnämnd löntagare, som boställe tillträdt och i anledning af hvars tillträde af- och tillträdessyn hållits innan tillämpning af denna boställsordning vidtager, vare ej berättigad att af annan byggnadsskyldig å bostället fordra andra laga hus än dem, som dittills blifvit derstädes insynta; men åstuudar sådan boställshafvare, att boställsordningen, utom beträffande de laga husens antal, i öfrigt, i fråga om deras byggande och underhåll, må redan under hans besittningstid vinna tillämpning, göre derom anmälan vid husesyn; och skall, der i följd af dylik anmälan annan fördelning af byggnads- och underhållsskyldigheten af denna boställsordning föränledes, synerätten förordna om sådan fördelning, med iakttagande af hvad i nästföregående paragraf sagdt är. Sådan anmälan må dock ej göras af löntagare, hvars efterträdare vid boställsordningens utfärdande är nämnd.